

## اسکینک خراسان

***Eurylepis taeniolatus* Blyth, 1854**  
**Parthian Skink**

## نام‌های علمی مترادف:

*Eurylepis taeniolatus* Blyth, 1854*Eumeces taeniolatus*: Anderson, 1999*Eurylepis taeniolatus*: Schmitz et al., 2004

**Exterior characteristics:** Young with three dark brown longitudinal stripes formed of closely connected spot, vertebral stripe occupies greater part of vertebral scales, two others upon upper half of neck and flank, freely spotted with white; in later life stripes, particularly vertebral, become more or less broken up into spots; venter deep saffron in life. The lower jaw and limbs are light bluish in life, the tail sky blue or blue-green. A single median dorsal series of greatly widened scales; usually four or five pairs of nuchals followed by paired median scales for short distance; postnasal present; usually 21 scale rows around middle of body. Snout-vent length 150 mm, tail 225mm.

**Global distribution:** Iran, Turkmenistan, Afghanistan, Saudi Arabia, Yemen, Iraq, Jordan, Pakistan and India.

**Reproduction:** It lays 3 to 6 eggs.

**Behavior:** It is diurnal, and hides in bushes, beneath stones and in rock crevices.



**ویژگی‌های ظاهری:** افراد جوان دارای سه نوار قهوه‌ای تیره طولی هستند که از خال‌های به هم چسبیده ایجاد شده‌اند، نوار میانی، بخش زیادی از پولک‌های گردن و دو نوار دیگر روی نیمه بالایی گردن و پهلوها قرار گرفته را پوشانده‌اند. خال‌های سفید رنگی به صورت پراکنده بر روی نوارهای پشتی دیده می‌شود، در سنین بالاتر نوارها به ویژه نوار میانی به صورت ردیف‌هایی از خال‌های تیره در می‌آیند. در نمونه‌های زنده سطح شکمی به رنگ زعفرانی، سطح زیر فک و پاها آبی روشن، دم آبی آسمانی یا سبز متمایل به آبی است. دارای یک ردیف پولک پهن در پشت است. پولک عقب بینی مشخص است. معمولاً ۲۱ پولک اطراف بدن را محاط می‌کنند. طول پوزه تا مخرج ۱۵۰ و طول دم ۲۲۵ میلی‌متر است.

پراکنش در جهان: ایران، ترکمنستان، افغانستان، عربستان، یمن، عراق، اردن، پاکستان و هند.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است و معمولاً ۳ تا ۶ تخم می‌گذارد و افراد نابالغ را در شهریور ماه می‌توان یافت.

**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است. زیر سنگ‌ها، بوته‌ها و لای شکاف سنگ‌ها مخفی می‌شود.



## اسکینک مارشکل بلانفورد

### *Ophiomorus blanfordi*

(Blanford, 1879)

### Blanford's Snake Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Zygnidopsis brevipes* Blanford 1879

*Ophiomorus blanfordi*: Boulenger 1897

**Exterior characteristics:** Cream or pale brown above in preservative. The two median dorsal scale rows with scattered dark spots, forming more or less distinct longitudinal lines; scale rows immediately lateral to these median dorsal rows without dark markings; third and fourth rows from vertebral line with dark brown dots forming well marked lines which extend forward along sides of head. Top of head is with or without central dark streak. Fingers 4, toes 3; 20 scales round middle of body. Snout-vent up to 96 mm, tail 79 mm.

**Global distribution:** Iran and Pakistan.

**Reproduction:** It is an oviparous lizard.

**Behavior:** It is a nocturnal species and during the day stays under coastal sands.



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی در نمونه تثبیت شده قهوه‌ای کم‌رنگ است. خال‌های تیره رنگی که بر روی پولک‌های دوردیف میانی از پولک‌های سطح پشتی وجود دارند، دو خط طولی را به وجود می‌آورد. ردیف بعدی از پولک‌های سطح پشتی فاقد خال‌های تیره رنگ هستند. خال‌های قهوه‌ای تیره‌ای که بر روی ردیف‌های سوم و چهارم پولک‌های پهلوئی وجود دارند، دو نوار تیره رنگ را از کنار سر تا انتهای بدن به وجود می‌آورد. قسمت بالایی سر ممکن است فاقد نقش و نگارهای تیره رنگ باشد. دارای ۴ انگشت در دست، ۳ انگشت در پا و ۲۰ پولک در قسمت میانی بدن است. طول پوزه تا مخرج ۹۶ و طول دم ۷۹ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران و پاکستان.

**زادآوری:** این مارمولک تخم‌گذار است.

**عادات و رفتار:** این گونه شب فعال است و در طول روز در زیر ماسه‌های ساحلی به سر می‌برد.



## اسکینک مارشکل پاکوتاه

*Ophiomorus brevipes*

(Blanford, 1874)

## Short-legged Snake Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Zygnopsis brevipes* Blanford, 1874*Ophiomorus brevipes*: Boulenger, 1887

**Exterior characteristics:** Each scale of the two median dorsal rows with central brown spot, these forming two distinct lines down length of body and tail. Scale rows immediately lateral to these median rows lack dark markings; next three lateral rows each with dark marking on each scale, forming either three distinct lateral stripes, or single broad stripe length of body and tail. Venter immaculate white. Fingers four; toes three. Fingers 4, toes 3; 22 scales round middle of body; interparietal broader than long; nuchals equal to or about 1½ times size of dorsals. Snout-vent 91 mm; tail (regenerated) 78 mm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan and Pakistan.

**Reproduction:** It is oviparous.

**Behavior:** It is nocturnal. During day time stays beneath stones. In arid areas this species prefers to stay near water recourses such as streams and springs.



**ویژگی‌های ظاهری:** هر یک از پولک‌های دو ردیف میانی پشتی دارای یک خال قهوه‌ای رنگ در وسط است، این خال‌ها دو نوار طولی مشخص را به سمت پایین بدن و دم تشکیل می‌دهند. ردیف‌های پولک‌هایی که بلافاصله در پهلوئی این دو نوار قرار دارند فاقد خال‌های قهوه‌ای رنگ هستند. سه ردیف پولک بعدی نیز دارای خال‌های قهوه‌ای رنگ بوده که یا سه خط طولی مشخص ایجاد می‌کنند یا با هم دیگر یک خط پهن را روی دم و بدن تشکیل می‌دهند. خط تیره‌ای از سوراخ بینی شروع می‌شود، در امتداد چشم ادامه می‌یابد و به خطوط جانبی متصل می‌گردد. سطح شکمی به رنگ سفید یک دست است. ۴ انگشت در دست و ۳ انگشت در پا دارد. پهنای پولک بین آهیانه از طول آن بیشتر است. دارای ۲۲ پولک در قسمت میانی بدن است. پولک‌های گردنی هم اندازه یا ۱/۵ برابر پولک‌های پشتی هستند. طول پوزه تا مخرج ۹۱ و طول دم (ترمیم شده) ۷۸ میلی‌متر است.

**پراکنش در جهان:** ایران، افغانستان و پاکستان.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است.

**عادات و رفتار:** شب فعال است. در طول روز در زیر سنگ‌ها می‌ماند. در مناطق بیابانی عموماً حواشی منابع آبی مانند چشمه‌ها و نهرها را ترجیح می‌دهد.



اسکینک مار شکل مرنجاب  
*Ophiomorus maranjabensis*  
 Kazemi, Farhadi Qomi,  
 Kami & Anderson, 2011  
 Maranjaab Snake Skink



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن به رنگ قهوه‌ای کم‌رنگ متمایل به طلایی و سطح شکمی سفید متمایل به کرم و بدون نقش و نگار است. نوار تیره رنگی از نوک پوزه شروع شده و پس از عبور از چشم در دو طرف بدن در تمام طول بدن و دم ادامه می‌یابد. لکه تیره رنگ Y شکلی بر روی پولک‌های پیشانی و جلو پیشانی به چشم می‌خورد. نقاط مشکی رنگی بر روی پولک‌های پشتی و پشتی - پهلویی بدن وجود دارند که از آرایش آن‌ها خطوط طولی تیره رنگی در سراسر بدن و دم به وجود آمده است که در قسمت دم منقطع تر می‌شوند. دو خط میانی مشخص تر از سایرین هستند. دارای ۳ انگشت در پاهاست و پولک‌های آهیانه‌ای در قسمت عقبی به هم چسبیده‌اند. پولک‌های جلوپیشانی از پولک‌های لبی بالا جدا هستند. در این گونه ۲۲ پولک در قسمت میانی بدن قابل شمارش است. طول پوزه تا مخرج ۸۴ و طول دم (قطع شده) ۶۴ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران.

**زادآوری:** اطلاعاتی در مورد تولیدمثل این گونه موجود نیست.

**عادات و رفتار:** این مارمولک شب فعال است.

**Exterior characteristics:** Dorsal ground color golden tan, venter cream-white without markings. A dark lateral stripe runs from nostril through eye along the length of body and tail; A dark roughly Y-shaped mark on the frontal and prefrontal. Each dorsal and dorsolateral scale with a dark spot, these coalescing to form dark lines down body onto tail, where they break up into lines of discrete dots that run the length of tail; the two middle ones are more distinct. Toes three; Parietals in contact posteriorly; prefrontals not in contact with supralabials; 20 scales rows at mid-body. Snout-vent 84 mm, tail (not original) 64 mm.

**Global distribution:** Iran.

**Reproduction:** Nothing is known about the reproduction of this species.

**Behavior:** It's nocturnal.



## اسکینک مار شکل کویر

*Ophiomorus nuchalis*

Nilson and Andrén, 1978

## Kavir Snake Skink



**Exterior characteristics:** Cream or pinkish pale brown above, each scale of the two median dorsal rows with a central longitudinal black line, forming two distinct lines along body and tail. Scattered dark spots on some of the scales on the scale rows immediately lateral to the median rows. Next three lateral rows with a dark marking on each scale forming three distinct lateral stripes along body and tail. White below, with small black spots immediately posterior to vent. A dark line from nostril through eye and temporal region, in contact with lateral stripes on the body. Fingers 4, toes 3; 22 scale rows at midbody; nuchals about 2½ times size of dorsals. Snout-vent 113 mm, tail 124 mm.

**Global distribution:** Iran.

**Reproduction:** No data available.

**Behavior:** It is nocturnal. In day time, stay beneath stones and soft soils. At night it seeks for preys moves on or a few millimeters under the soil surface. When this species is under the soil surface, feels movements of the prey as well and catches.

**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی به رنگ کرم یا قهوه‌ای روشن متمایل به صورتی است. هر یک از پولک‌های دو ردیف میانی پشتی دارای نقاط قهوه‌ای رنگ در مرکز خود هستند که دو نوار طولی مشخص را در امتداد بدن و دم به وجود می‌آورد. برخی از پولک‌هایی که بلافاصله در پهلوئی این دو نوار قرار دارند دارای خال‌های تیره رنگی هستند. هر یک از پولک‌های سه ردیف بعدی پس از این ردیف نیز دارای نقوش تیره‌ای است که سه خط طولی مشخصی را در امتداد بدن و دم ایجاد می‌کند. سطح شکمی سفید با نقاط تیره رنگی در بخش انتهایی بدن است. یک خط تیره از بینی در امتداد چشم و ناحیه‌ی آهیانه وجود دارد که به خطوط جانبی بدن متصل است. ۴ انگشت در دست و ۳ انگشت در پا دیده می‌شود و دارای ۲۲ پولک در قسمت میانی بدن است. پولک‌های گردنی تقریباً ۲/۵ برابر پولک‌های پشتی هستند. طول پوزه تا مخرج ۱۱۳ و طول دم ۱۲۴ میلی‌متر است.

**پراکنش در جهان:** ایران.

**زادآوری:** اطلاعاتی راجع به تولیدمثل این حیوان وجود ندارد. **عادات و رفتار:** این گونه شب فعال است. روزها را در زیر سنگ‌ها یا درون خاک باقی می‌ماند. در طول شب در سطح خاک و یا چند میلی‌متر در زیر آن حرکت کرده و به جستجوی شکار می‌پردازد. به راحتی از تعاش حرکت طعمه خود را حتی زمانی که در زیر خاک باشد حس کرده و آن را شکار می‌کند.





## اسکینک مارشکل ایرانی

*Ophiomorus persicus*

(Steindachner, 1867)

Persian Snake Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Hemipodion persicum* Steindachner, 1867*Hemipodium persicum*: Blanford, 1876*Ophiomorus persicus*: Boulenger, 1887

**Exterior characteristics:** Above cream or light brown, each dorsal and lateral scale with a brown spot, these more or less confluent to form lines the length of body; these dark lines are distinct on sides, four median lines being much paler; dots not confluent on tail. All scales of tail with dark spot. Brown line from nostril through eye, onto temporal region; upper surface of head mottled with brown. Venter cream or tan. Fingers three; toes two. Snout-vent length 82 mm, tail 68 mm.

**Global distribution:** Iran**Reproduction:** No data available.**Behavior:** It is usually seen beneath stones.

**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی به رنگ کرم یا قهوه‌ای روشن است. هر یک از پولک‌های پشتی و پهلویی دارای خال تیره رنگ است. این خال‌ها کم و بیش خطوطی را در امتداد طول بدن ایجاد می‌کنند. این خطوط تیره در پهلوها کاملاً مشخص‌اند. چهار ردیف خط میانی بدن کم‌رنگ‌تر دیده می‌شوند. خال‌ها در ناحیه‌ی دم به هم متصل نمی‌شوند. همه پولک‌هایی که بر روی دم قرار دارند دارای خال‌های تیره هستند. خطی از ناحیه بینی در امتداد چشم تا ناحیه گیجگاه کشیده شده است. سطح بالایی سر در این اسکینک دارای لکه‌های قهوه‌ای و سطح شکمی کرم یا برنزی است. ۳ انگشت در دست و ۲ انگشت در پای خود دارد. طول پوزه تا مخرج ۸۲ و طول دم ۶۸ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران.**زادآوری:** اطلاعاتی در مورد تولیدمثل این اسکینک موجود نیست.**عادات و رفتار:** معمولاً زیر سنگ‌ها دیده می‌شود.

## اسکینک مارشکل استریت

*Ophiomorus streeti*

Anderson and Leviton, 1966

## Street's Skink



**Exterior characteristics:** Cream above, each scale of eight dorsal rows with dark brown spot, these forming eight longitudinal lines extending from posterior head shields to level of insertion of hind limbs; posteriorly six lines continue on tail. Venter and sides immaculate white. Fingers and toes three; 20 scales around middle of body; prefrontals not in contact with upper labials; Parietals in contact posteriorly. Snout-vent length 91 mm, tail 78 mm.

**Global distribution:** Iran.

**Reproduction:** No data available.

**Behavior:** It is nocturnal and during the day mostly stays under sand. At night it gets out of the sand and starts its activity, thus it leaves many tracks on sand.



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن کرم رنگ است. هر یک از پولک‌های سطح پشتی دارای یک خال قهوه‌ای رنگ است. این خال‌ها با هم هشت خط طولی را بر روی پشت بدن این حیوان ایجاد می‌کنند که از پشت سپرهای سر شروع شده و تا محل اتصال پاها به بدن کشیده می‌شوند. ۶ عدد از این خطوط تا روی دم نیز ادامه می‌یابند. سطح شکمی و پهلوها سفید یک‌دست است. هر یک از دست و پاها سه انگشت دارد و پولک‌های آهیانه‌ای در قسمت عقبی به هم چسبیده‌اند. پولک‌های جلویی از پولک‌های لبی بالا جدا هستند. در این گونه ۲۰ پولک در قسمت میانی بدن قابل شمارش است. طول پوزه تا مخرج ۹۱ و طول دم ۷۸ میلی‌متر است.

**پراکنش در جهان:** ایران.

**زادآوری:** در مورد زادآوری این گونه اطلاعاتی موجود نیست.

**عادات و رفتار:** شب فعال بوده و در طول روز در زیر ماسه‌ها می‌ماند. شب‌ها به سطح آمده و شروع به فعالیت می‌نماید به طوری که در طول شب ردهای بسیاری از آن را روی ماسه‌ها می‌توان دید.



اسکینک سه انگشتی شنزار  
*Ophiomorus tridactylus* (Blyth, 1853)  
 Three-toed Sand Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Sphenocephalus tridactylus* Blyth, 1853

*Sphenoscincus tridactylus*: Peters 1875

*Ophiomorus tridactylus*: Boulenger, 1887



**Exterior characteristics:** Cream or pale brown, sandy-beige in life, uniform, or with dorsolateral brown line on either side, from nostril through eye, on body and extending onto tail, composed of more or less confluent dots on one or two rows of scales; occasionally a few scattered dots on dorsum; brown dots arranged in lines on dorsal surface of tail. Some Iranian specimens have six more or less distinct longitudinal dark lines. Dorsal surface of hind limbs have brown dots. A few dark marks on head shields present or absent. Venter immaculate cream. Fingers three; toes three; 22 scales around middle of body; parietal in contact with anterior temporal; prefrontals in contact with upper labials. Snout-vent 95 mm, tail 81 mm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan and Pakistan.

**Reproduction:** No data available.

**Behavior:** It is nocturnal.



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی در نمونه زنده به رنگ کرم، قهوه‌ای روشن یا بژ یک‌دست و یا دارای نوارهای جانبی قهوه‌ای رنگ در هر طرف بدن خود است که از بینی شروع شده و در امتداد چشم روی بدن کشیده می‌شود و تا دم ادامه می‌یابد. این خط در واقع از نقاط تیره رنگی که بر روی یک یا دو ردیف از پولک‌های جانبی قرار گرفته‌اند، تشکیل شده است. گاهی خال‌های پراکنده‌ای بر روی پشت این حیوان دیده می‌شود. لکه‌های قهوه‌ای رنگی که در نوارهای طولی آرایش یافته‌اند را می‌توان بر روی سطح پشتی دم مشاهده کرد. برخی از نمونه‌های ایرانی دارای شش خط طولی تیره کم و بیش مشخص بر روی پشت خود هستند. سطح پشتی پاها دارای لکه‌های قهوه‌ای رنگی است. ممکن است تعداد معدودی نقوش و خطوط تیره بر روی سپرهای سر وجود داشته باشد. سطح شکمی سفید یک‌دست است. دارای ۳ انگشت در دستان و پاهای خود است. پولک‌های آهیانه‌ای در قسمت پشتی از هم جدا هستند. پولک‌های جلوپیشانی به پولک‌های لبی بالا چسبیده‌اند. ۲۲ پولک در قسمت میانی بدن قابل شمارش است. طول پوزه تا مخرج ۹۵ و طول دم ۸۱ میلی‌متر است. **پراکنش در جهان:** ایران، افغانستان و پاکستان. **زادآوری:** اطلاعاتی در مورد تولیدمثل این گونه موجود نیست. **عادات و رفتار:** این گونه شب فعال است.





## اسکینک شرقی

*Scincus mitranus* Anderson, 1871

## Eastern Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Scincus mitranus* Anderson, 1871*Scincus arenarius* Murray, 1884*Scincus mitranus*: Bischoff & Schmidtler, 1981

**Exterior characteristics:** It has an overall golden-pink color with each scale edged in black. A series of golden bars runs down the side of its back, while a further row of dark bars runs down the flanks. Digits fringed laterally; External ear completely hidden or very small; five large supraciliaries; the supranasals large, and pentagonal; parietals relatively small, less than 2 times length of adjoining nuchals; 26 to 30 rows of smooth, imbricate scales round the midbody. Snout-vent length in males 110 mm, females 80 mm.

**Global distribution:** Iran, Yemen, Kuwait, Oman, Pakistan United Arab Emirates and Qatar.

**Reproduction:** This skink is oviparous.

**Behavior:** It is diurnal. Runs fast and refuges beneath *Haloxylon sp.* when threatened.



**ویژگی‌های ظاهری:** اسکینک شرقی دارای بدنی طلایی متمایل به صورتی و به همراه پولک‌هایی با حاشیه سیاه است. یک سری نوار طلایی از پشت به سمت پهلوها دیده می‌شود به طوری که خطوط دیگری از نوارهای تیره به سمت پایین پهلوها نیز کشیده شده‌اند. انگشتان شانه دارند. سوراخ گوش بسیار کوچک و یا نامشخص است. ۵ پولک بزرگ بالای مژه ای دارد. پولک بالای بینی بزرگ و پنج وجهی است. پولک آهیانه کوچک تر از دو برابر پولک‌های پشت گردنی مجاور است. ۲۶ تا ۳۰ پولک صاف و دارای همپوشانی، دور بدن را محاط کرده است. طول پوزه تا مخرج در نرها ۱۱۰ و در ماده‌ها ۸۰ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، یمن، کویت، عمان، قطر، امارات متحده عربی و پاکستان.

**زادآوری:** این اسکینک تخم‌گذار است.

**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است و در زمان احساس خطر به سرعت می‌دود و در ماسه‌های زیر بوته‌های تاغ مخفی می‌شود.



## اسکینک ایرانی

*Scincus scincus* (Linnaeus, 1758)

## Iranian Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Lacerta scincus* Linnaeus, 1758*Scincus scincus*: Flower, 1933

**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی به رنگ کرم یا قهوه‌ای است. هر یک از پولک‌های پشتی حاشیه‌ای به رنگ قهوه‌ای تیره دارد، لکه تیره در حاشیه عقبی هر پولک قرار گرفته و لکه سفید رنگ در سمت مقابل آن قرار می‌گیرد. ۸ تا ۱۰ خط عرضی زرد متمایل به نارنجی یا سرخ آجری در طرفین بدن وجود دارد که تا پشت بدن کشیده شده‌اند. انگشتان شانه دارند. سوراخ گوش بزرگ است. ۶ پولک بالای چشمی دارد. پولک بالای بینی در تماس با پولک رسترال است. پولک آهیانه ۱/۵ تا ۲/۵ برابر پولک‌های پشت گردنی مجاور است. ۲۴ تا ۳۰ پولک دور بدن را محاط کرده است. طول پوزه تا منخرج ۱۱۲ و طول دم ۷۶ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، مراکش، تونس، الجزیره، لیبی، مصر، فلسطین، اردن، یمن، امارات متحده عربی، بحرین، کویت، عراق، موریتانی، سنگال، مالی، نیجر، سودان، نیجریه و عربستان.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است و هر بار ۳ تا ۵ تخم می‌گذارد. **عادات و رفتار:** این مارمولک قادر است با سرعت زیاد در زیر ماسه‌های نرم حرکت کند و از این رو به ماهی شنزار معروف است. شنوایی بسیار خوبی داشته و قادر است حشراتی را که در زیر ماسه‌ها حرکت کند تشخیص دهد.

**Exterior characteristics:** Light brown or cream above, each dorsal scale edged with light brown, dark spot near posterior margin of each scale, white mark on either side of dark marking. 8 to 10 vertical orange-yellow to brick-red bars on sides of body extending onto dorsum. Digits fringed laterally; External ear orifice relatively large; six supraoculars; supranasals in contact with rostral; parietals 1.5 to 2.5 times length of adjoining nuchals; 24 to 30 scale rows at midbody. Snout-vent length 112 mm, tail 76 mm.

**Global distribution:** Iran, Morocco, Tunisia, Algeria, Libya, Egypt, Palestine, Jordan, Yemen, United Arab Emirates, Bahrain, Kuwait, Iraq, Mauritania, Senegal, Mali, Niger, Nigeria, Sudan and Saudi Arabia.

**Reproduction:** Lays 3 to 5 eggs each time.

**Behavior:** Due to their ability to move under the sands they called sandfish. These skinks have excellent hearing, which enables them to detect movements below the surface.





## اسکینک علفزار طلایی

### *Trachylepis aurata* (Linnaeus, 1758) Golden Grass Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Lacerta aurata* Linnaeus, 1758

*Mabuya aurata transcaucasica*: Anderson, 1999

*Trachylepis aurata*: Bauer, 2003



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن به رنگ قهوه‌ای متمایل به زیتونی با چهار نوار طولی تیره است که از سر شروع شده، بر روی گردن به نقاط منفصل تجزیه شده و در قسمت انتهایی بدن محو می‌گردند. نوار جانبی پهن مشکی رنگی از پوزه شروع شده و تا نیمه بالایی پهلوی، تا دم ادامه می‌یابد. حاشیه‌های این نوار معمولاً سفید رنگ است و لکه‌های سفید رنگی نیز بر روی آن دیده می‌شود. دست و پاها قهوه‌ای و به همراه نقاط سفید رنگ هستند. سطح شکمی سفید است. پلک پایین شفاف بوده و پولک‌های آهیانه‌ای معمولاً توسط پولک بین آهیانه‌ای از هم جدا شده‌اند. ۳۲ تا ۳۸ پولک اطراف بدن را محاط کرده‌اند. پولک‌های سطح پشتی صاف و یا اندکی تیغه دارند. ۱۶ تا ۳۲ پولک در زیر انگشت چهارم قابل شمارش است. در مجموع دارای ۶۵ تا ۷۲ گلوبی و شکمی است. طول پوزه تا مخرج ۱۰۵ و طول دم ۱۲۸ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، یونان، ترکیه، پاکستان، سوریه، ارمنستان، آذربایجان، ترکمنستان و ازبکستان.

**زادآوری:** این مارمولک تخم‌زننده‌است و ۳ تا ۸ نوزاد به دنیا می‌آورد.

**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است.

**Exterior characteristics:** Olive brown above, with four longitudinal dark brown stripes on head, breaking up into spots on nape, disappearing on posterior part of back; broad, dark stripe, spotted with white, from nostril, passing along upper half of entire flank, usually bordered above and below with white stripe, continuing onto tail; limbs brown, with white speckles; venter white. Lower eyelid with undivided, more or less transparent disc; 32 to 38 around body, dorsals feebly tricarinate to smooth; prefrontals not in contact; 16 to 22 lamellae under 4th toe; parietals not in contact; 65 to 72 gulars plus ventrals. Snout-vent 105 mm, tail 128 mm.

**Global distribution:** Iran, Greece, Turkey, Pakistan, Syria, Turkmenistan, Armenia, Azerbaijan and Uzbekistan.

**Reproduction:** It is ovoviviparous; the female gives birth to three to eight young.

**Behavior:** It is a diurnal species. It is a secretive animal and spends most of its time active beneath sands.





**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن به رنگ قهوه‌ای روشن و به همراه چهار نوار طولی قهوه‌ای تیره است که از پشت سر شروع شده، بر روی گردن کاملاً مشخصند و در قسمت انتهایی بدن کم‌رنگ شده و یا محو می‌گردند. نوار جانبی پهن مشکی رنگی از پوزه شروع شده، از نیمه پایینی پهلو عبور کرده و تا دم ادامه می‌یابد. حاشیه‌های این نوار معمولاً سفید رنگ است و لکه‌های سفید رنگی نیز بر روی آن دیده می‌شود. سطح شکمی سفید رنگ است. به غیر از مجموع پولک‌های گلویی و شکمی که در این گونه ۶۰ تا ۶۲ عدد است، سایر ویژگی‌های آن مشابه اسکینک طلایی علفزار است. طول پوزه تا مخرج ۱۰۵ و طول دم ۱۲۸ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، عراق، سوریه، ترکیه، ارمنستان، آذربایجان، ترکمنستان، عربستان، بحرین، عمان، اریتره و افغانستان.

**زادآوری:** این مارمولک یک گونه تخم‌زنده‌زا است و ۳ تا ۸ بچه به دنیا می‌آورد.

**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است.

## اسکینک علفزار جنوبی

### *Trachylepis septemtaeniatus*

(Reuss, 1834)

#### Southern Grass Skink

نام‌های علمی مترادف:

*Euprepis septemtaeniatus* Reuss, 1834

*Mabuya aurata septemtaeniata*: Schmidt, 1939

*Mabuya aurata septemtaeniata*: Anderson, 1999

*Trachylepis septemtaeniatus*: Bauer, 2003



**Exterior characteristics:** Light brown above, with four longitudinal dark brown stripes beginning at occiput, distinct on nape, breaking up into spots or disappearing on posterior part of back; broad, dark stripe, spotted with white, from nostril, on anterior half of flanks passing along upper half of flank, usually bordered above and below with light stripe, often breaking up and becoming indistinct on posterior half of flank; venter white. All characters are similar to *T. aurata* except the number of gulars plus ventrals that those are 60 to 62. Snout-vent 105 mm, tail 128 mm.

**Global distribution:** Iran, Iraq, Syria, Turkey, Armenia, Azerbaijan, Turkmenistan, Saudi Arabia, Bahrain, Oman, Eritrea and Afghanistan.

**Reproduction:** It is ovoviviparous; the female gives birth to 3 and 8 neonates.

**Behavior:** It is a diurnal species.





## اسکینگ نواردار

*Trachylepis vittata* (Olivier, 1804)

**Bridled Skink**

نام‌های علمی مترادف:

*Scincus vittatus* Olivier, 1804

*Hermes vittatus*: Gray, 1845

*Mabuya vittata*: Anderson, 1999

*Trachylepis vittata*: Rastegar-pouyani *et al.*, 2008



**Exterior characteristics:** Dark olive brown with a lighter vertebral stripe edged with black (often black margins broken into dots); very narrow light lateral line on each side of body, sometimes white, more or less distinctly edged with black, and another, somewhat broader, from in front of and below eye through ear and along flank, edged above and below with black; the lizards being almost uniform; venter yellowish or greenish white. Lower eyelid with undivided, more or less transparent disc; dorsal scales strongly tricarinate; prefrontals usually not in contact; parietals usually in contact behind interparietal. Snout-vent 90 mm, tail 114 mm.

**Global distribution:** Turkey, Algeria, Tunisia, Egypt, Cyprus, Syria, Palestine, Lebanon, Libya, Jordan, Iraq and Iran.

**Reproduction:** It is an ovoviviparous species; the female gives birth to 3 to 10 young.

**Behavior:** It is a diurnal species.

**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن به رنگ زیتونی متمایل به قهوه‌ای است و یک نوار بارنگ روشن و حاشیه مشکی در ناحیه ستون مهره‌ها دیده می‌شود. حاشیه مشکی این نوار کم و بیش به نقاط منفصلی تفکیک شده‌اند. یک جفت خط خیلی نازک روشن متمایل به سفید با حاشیه مشکی در دو طرف این نوار مرکزی دیده می‌شود. نوار پهن دیگری از نوک پوزه شروع شده، از پایین چشم گذشته و پس از عبور از گوش در تمام طول پهلو دیده می‌شود. حاشیه‌های این نوار نیز اغلب مشکی رنگ است. گاه این نوارها کم‌رنگ بوده و به جانور ظاهری ساده و یک‌دست می‌دهند. سطح شکمی سفید متمایل به زرد یا سبز است. پلک پایینی توسط یک پولک شفاف پوشیده شده است. پولک‌های سطح پشتی دارای تیغه‌های سه وجهی مشخصی هستند. پولک‌های جلو پیشانی معمولاً به هم متصلند و پولک‌های آهیانه در ناحیه پایینی پولک بین آهیانه به یکدیگر متصل می‌شوند. طول پوزه تا مخرج ۹۰ و طول دم ۱۱۴ میلی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، ترکیه، الجزایر، تونس، مصر، قبرس، سوریه، فلسطین، لبنان، لیبی، اردن و عراق.  
**زادآوری:** تخم‌زنده‌زا است و بین ۳ تا ۱۰ نوزاد به دنیا می‌آورد.  
**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است.



## سوسمار خاردم ایرانی

### *Saara asmussi* (Strauch, 1863)

### Iranian Spiny-tailed Lizard

نام‌های علمی مترادف:

*Centrotrachelus asmussi* Strauch, 1863

*Uromastyix asmussi*: Anderson, 1999

*Saara asmussi*: Wilms *et al.*, 2009



**Exterior characteristics:** Back buff, orange or pale brown with greenish tinge, upper surface of head, limbs, and tail much darker, venter yellowish brown, heavily mottled with dark olive, except on belly. Males have dorsal tubercles scarlet in life. Whorls of spinous scales on upper surface of tail separated by small scales; 20 transverse rows of scales on middle of belly; back with transverse series of large pointed tubercles; fourth toe with distinct lateral fringe; enlarged denticulate scales along anterior border of ear; 2 to 3 preanal and 6 to 8 femoral pores on each side; 7 to 8 enlarged spinous scales on widest whorl of tail; series of tuberculated scales on nape and occiput surrounded by tiny subgranular scales. Snout-vent length 26 cm, tail 21 cm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan and Pakistan.

**Reproduction:** It is oviparous and lays 7 to 10 eggs per year.

**Behavior:** Their borrows include several underground holes which they dig themselves. They build them on top of sandy hill where enough food (plants they like to eat) is available.



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی به رنگ نخودی، نارنجی یا قهوه‌ای روشن با سایه‌ی کم‌رنگی از رنگ سبز است. دست و پاها و دم تیره تر از سطح پشتی هستند. سطح شکمی قهوه‌ای متمایل به زرد به همراه خال‌های زیادی به رنگ زیتونی تیره بوده که این خال‌ها در ناحیه شکم دیده نمی‌شوند. نرها در زمان زنده بودن بر روی پشتشان دارای زگیل‌های سرخی هستند. حلقه‌های پولک‌های خاردار سطح بالایی دم توسط پولک‌های ریز از یکدیگر جدا شده‌اند. ۲۰ ردیف پولک عرضی در قسمت میانی شکم قابل شمارش است. ردیف‌های عرضی از پولک‌های بزرگ و نوک تیز در سطح پشتی بدن به چشم می‌خورد. انگشت چهارم پا شانه دار است. پولک‌های بزرگ و زائیده‌داری در اطراف گوش به چشم می‌خورد. ۲ تا ۳ حفره پیش مخرجی و در هر سمت ۶ تا ۸ حفره رانی دارد. در پهن‌ترین قسمت دم ۷ تا ۸ پولک خار مانند بزرگ دیده می‌شود. ردیف‌های پولک‌های زگیل مانند روی گردن و پس سر توسط پولک‌های ریز شبه دانه‌ای شکلی احاطه شده‌اند. طول پوزه تا مخرج ۲۶ و طول دم ۲۱ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، افغانستان و پاکستان.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار بوده و در هر سال ۷ تا ۱۰ تخم می‌گذارد.

**عادات و رفتار:** لانه این گونه شامل سوراخ‌های زیرزمینی بزرگی است که خود حفر می‌کنند. لانه‌های خود را روی تپه‌ها و یا کپه‌های ماسه‌ای، در مکان‌های دارای غذای کافی (که گیاهان مورد علاقه‌اش می‌رویند) می‌سازند.

## سوسمار خار دم بین‌النهرین

*Saara loricata* (Blanford, 1875)

## Mesopotamian Spiny-tailed Lizard

## نام‌های علمی مترادف:

*Centrotrachelus loricatus* Blanford, 1874*Uromastix loricatus*: Anderson, 1999*Saara loricata*: Wilms et al., 2009

**Exterior characteristics:** Back yellowish gray or cream, with small brown spots; sometimes with series of round, yellow, brown-margined ocelli; venter yellowish white. In life, dorsal coloration changes from dark slate gray in cool morning hours to nearly white at midday, with large areas of bright orange across dorsum. Whorls of spinous scales on upper surface of tail separated by small scales; 30 to 40 transverse rows of scales on middle of belly in space equal to length of head; back with transverse series of large pointed tubercles; no enlarged denticulate scales along ear margin; 3 to 5 preanal and 11 to 15 femoral pores on each side; series of enlarged scales on nape not surrounded by subgranular scales. Snout-vent length to 25 cm, tail 19 cm.

**Global distribution:** Iraq and Iran.

**Reproduction:** It is oviparous.

**Behavior:** These animals usually are active during the summer heat at midday when no other reptiles are. They were most often seen basking on mounds of excavated soil at the entrance of their burrows.



**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی به رنگ خاکستری متمایل به زرد یا کرم، به همراه خال‌های ریز قهوه‌ای رنگ است. گاهی اوقات ردیف‌هایی از خال‌های گرد زرد رنگ با حاشیه قهوه‌ای روی بدن آن دیده می‌شود. سطح شکمی سفید متمایل به زرد است. رنگ سطح پشتی از خاکستری تیره در ساعات سرد صبح تا تقریباً سفید به همراه بخش بزرگی به رنگ نارنجی روشن در قسمت میانی است که در ساعات گرم روز تغییر می‌کند. حلقه‌های پولک‌های خاردار سطح بالایی دم توسط پولک‌های ریزی از یکدیگر جدا شده‌اند. ۳۰ تا ۴۰ ردیف عرضی پولک در قسمت میانی شکم (در فاصله‌ای به اندازه طول سر) قابل شمارش است. ردیف‌های عرضی از پولک‌های بزرگ و نوک تیز در سطح پشتی بدن به چشم می‌خورد. فاقد پولک‌های بزرگ و زائیده داری در اطراف گوش است. ۳ تا ۵ حفره پیش‌مخرجی و در هر سمت ۱۱ تا ۱۵ حفره رانی دارد. ردیف‌های پولک‌های زگیل مانند روی گردن و پس سر توسط پولک‌های ریز شبه دانه‌ای شکل احاطه نشده‌اند. طول پوزه تا طول پوزه تا مخرج ۲۵ و دم ۱۹ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** عراق و ایران.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است.

**عادات و رفتار:** این سوسمار در ساعات میانی گرم روز که هیچ خزنده‌ای فعال نیست به فعالیت می‌پردازد. آنها غالباً بر روی خاک ریزه‌هایی که حاصل حفر لانه‌هایشان است و در کنار دهانه لانه در حال گرم کردن خود زیر اشعه‌های آفتاب دیده می‌شوند.



## سوسمار خار دم مصری *Uromastyx aegyptia* (Forsskål, 1775) Egyptian Spiny-tailed Lizard

نام‌های علمی مترادف:

*Lacerta aegyptia*: Forsskål, 1775

*Uromastyx aegyptius*: Anderson, 1999

*Uromastyx aegyptia*: Wilms *et al.*, 2009

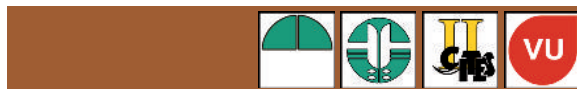


**Exterior characteristics:** Dorsum olive gray, with small, rather indistinct darker spots on back; venter dirty white. Whorls of spinous scales on upper surface of tail not separated by small scales. Whorls of spinous scales on upper surface of tail not separated by small scales; scales on body minute, more than 300 around midbody; no enlarged scales on back or flanks; two or more transverse rows of scales on lower surface of tail correspond to one on upper surface; fourth toe with lateral fringe: preanal and femoral pores present. Snout-vent length to 35 cm, tail 25 cm.

**Global distribution:** Iran, Saudi Arabia, Oman, Iraq, United Arab Emirates, Qatar, Kuwait, Yemen, Syria and Jordan.

**Reproduction:** It is oviparous and lays 8 to 17 eggs per year.

**Behavior:** It digs burrows to a depth of over a meter in hard packed sand. When threatened, lash with its thorny tail to the enemy.



**ویژگی‌های ظاهری:** رنگ سطح پشتی این حیوان خاکستری متمایل به زیتونی و به همراه نقاط نامشخص تیره رنگ است. سطح شکمی سفید چرک است. حلقه‌های پولک‌های خاردار سطح بالایی دم توسط پولک‌های ریز جدا نشده‌اند. بیش از ۳۰۰ پولک دور بدن را محاط کرده است و پشت و پهلوها فاقد ردیف‌های عرضی زگیل‌های درشت و خاردار هستند. به ازای هر دو یا چند ردیف عرضی از پولک در سطح زیرین دم، تنها یک ردیف پولک در سطح بالایی آن وجود دارد. انگشت چهارم شانه دار است. دارای حفره‌های پیش مخرجی و رانیست. طول پوزه تا مخرج ۳۵ و دم ۲۵ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، عربستان، عمان، عراق، سوریه، امارات متحده عربی، قطر، کویت، یمن و اردن.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است و معمولاً ۸ تا ۱۷ تخم در هر سال می‌گذارد.

**عادات و رفتار:** این سوسمار معمولاً لانه خود را تا عمق یک متر در ماسه‌های سفت حفر می‌کند. برای دفاع از خود با دم تیغ‌دارش به دشمن ضربه می‌زند.





## بزوجه هندی

*Varanus bengalensis* (Daudin, 1802)

## Indian Monitor

نام های علمی مترادف:

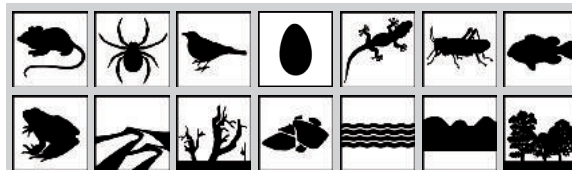
*Tupinambis bengalensis*: Daudin, 1802*Varanus bengalensis*: Bonetti, 2002

**Exterior characteristics:** Young dark olive or dull orange to light brown in life, with numerous light spots or ocelli more or less transversely arranged to form 10 to 13 narrow crossbars, and often alternating with dark spots or bars. Adult brownish or olive above, usually with blackish dots; venter yellowish, uniform or mottled or spotted with black, or with scattered light and dark scales; spots most numerous on throat; tip of tail whitish. Supraoculars not enlarged; abdominal scales in 88 to 110 transverse series; snout elongate, nostrils nearer eye than tip of snout; Tail compressed throughout its length, with low double-toothed crest above. Snout-vent to 75 cm, tail 100 cm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan, Pakistan, India, Nepal, Sri Lanka, Bangladesh, Myanmar, Thailand, Vietnam, Laos, Bhutan, Cambodia, Malaysia, Indonesia and China.

**Reproduction:** It lays 6 to 30 (or more) eggs.

**Behavior:** It is diurnal. When threatened, it stands on his fore and hind legs and inflates its gular region. Sometimes dive into water when threatened.



**ویژگی های ظاهری:** رنگ بدن در افراد جوان، زیتونی تیره یا نارنجی کم رنگ متمایل به قهوه ای روشن، به همراه خال های روش متعددی است که کم و بیش در ۱۰ تا ۱۳ ردیف عرضی قرار گرفته اند. گاهی در میان این ردیف های عرضی خطوط و نقاط پراکنده ای دیده می شود. در بالغین سطح پشتی به رنگ قهوه ای یا زیتونی به همراه خال های مشکی رنگ است. سطح شکمی زرد یک دست و یا با خال ها و لکه های مشکی است و گاه پولک های تیره و روشنی سطح شکم را می پوشانند. لکه های زیادی در ناحیه گلو دیده می شوند. انتهای دم سفید رنگ است. پولک های بالای چشم بزرگ نیستند. پولک های سطح شکم در ۸۸ تا ۱۱۰ ردیف عرضی آرایش یافته اند. پوزه کشیده، سوراخ بینی به چشم نزدیک تر از نوک پوزه، مقطع عرضی دم در تمام قسمت ها بیضوی بوده و دارای تاج دو دندانه ای کوتاه در سطح بالایی آن است. طول پوزه تا منخر ۷۵ و طول دم ۱۰۰ سانتی متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، افغانستان، پاکستان، هند، نپال، سریلانکا، بنگلادش، میانمار، بوتان، تایلند، ویتنام، لاوس، کامبوج، مالزی، اندونزی و چین.

**زادآوری:** این گونه ۶ تا ۳۰ (گاهی بیشتر) تخم می گذارد.

**عادات و رفتار:** این گونه روز فعال است. هنگام احساس خطر روی چهار دست و پای خود بلند شده و زیر گوی خود را باد می کند. گاه هنگام احساس خطر به داخل آب فرار می کند.



## بزوجه بیابانی

*Varanus griseus* (Daudin, 1803)

## Desert Monitor

نام‌های علمی مترادف:

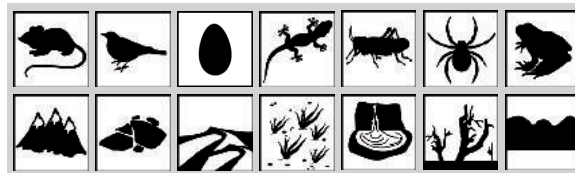
*Tupinambis griseus* Daudin, 1803*Psammosaurus caspius* Eichwald, 1831*Varanus griseus*: Boulenger, 1885

**Exterior characteristics:** Back with 5 to 8 (usually 6) narrow gray bars addition to one or two nuchalis crossbars; pattern becomes indistinct in older animals, pattern of dots predominating. Tail patterned nearly to up with 13 to 19 dark crossbars, end of tail (usually posterior third) without pattern in adults but young specimens may have tail barred throughout length. Tail round in cross section or slightly compressed posteriorly, without double toothed crest above; abdominal scales in 110 to 125 transverse rows. Snout elongate, nostrils nearer eye than tip of snout. Snout-vent length 60 cm, tail 90 cm.

**Global distribution:** Turkey, Jordan, Morocco, Algeria, Tunisia, Libya, Egypt, Palestine, Syria, Lebanon, Iraq, Saudi Arabia, United Arab Emirates, Oman, Turkmenistan, Kazakhstan, Uzbekistan, Tajikistan, Kyrgyzstan, Mauritania, Mali, Niger, Chad, Sudan, Afghanistan, Iran, Pakistan and India.

**Reproduction:** It usually lays 10 to 25 eggs.

**Behavior:** It is diurnal and they are mostly active in early morning or at the evening. When threatened, it stands on his fore and hind legs and inflates its gular region.



**ویژگی‌های ظاهری:** ۵ تا ۸ (معمولاً ۶) نوار عرضی به رنگ قرمز آجری بر روی سطح پشتی و یک یا دو نوار باریک‌تر بر روی گردن دیده می‌شود که در سوسمارهای مسن‌تر شروع به کم‌رنگ شدن می‌کند. دم دارای ۱۳ تا ۱۹ نوار عرضی تیره است و در افراد بالغ انتهای آن (معمولاً یک سوم انتهایی) فاقد طرح و نقش است. این در حالیست که در نابالغین ممکن است این نوارها تا انتهای دم ادامه یابند. مقطع عرضی دم گرد بوده یا کمی در محل اتصال آن به بدن بیضی شکل است. فاقد تاج کوتاه دو دندانه‌ای در پشت دم است. پوزه کشیده است و سوراخ بینی به چشم نزدیک‌تر است تا نوک پوزه. پولک‌های سطح شکم در ۱۱۰ تا ۱۲۵ ردیف عرضی آرایش یافته‌اند. طول پوزه تا مخرج ۶۰ و طول دم ۹۰ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، ترکیه، مراکش، اردن، الجزیره، تونس، لیبی، مصر، فلسطین، سوریه، لبنان، عراق، عربستان، امارت متحده عربی، عمان، ترکمنستان، قزاقستان، ازبکستان، تاجیکستان، قرقیزستان، موریتانی، مالی، نیجر، چاد، سودان، افغانستان، پاکستان و هند.

**زادآوری:** این گونه تخم‌گذار است و ۱۰ تا ۲۵ تخم می‌گذارد.

**عادات و رفتار:** این سوسمار روز فعال است. در اواخر صبح و یا بعد از ظهر فعالیت می‌کند. هنگام احساس خطر روی چهار دست و پای خود بلند شده و زیر گلوی خود را باد می‌کند. برای دفاع از خود توسط دم شلاق می‌زند.





مارها

***Snakes***





## بوآی شنی باریک، کور مار شنی

*Eryx elegans* (Gray, 1849)

### Slender Sand Boa

#### نام‌های علمی مترادف:

*Gusoria elegans* Gray, 1849

*Eryx jaculus czarewskii* Nikolsky, 1916

*Eryx elegans*: Mcdiarmid, Campbell & Touré, 1999

*Eryx (Eryx) elegans*: Rastegar-pouyani *et al.*, 2008



**ویژگی‌های ظاهری:** بدن به رنگ زیتونی روشن است. سطح پشتی با خال‌های قهوه‌ای بزرگ، سطح جانبی دارای خال‌های کوچک‌تر با حاشیه مشکی و سطح شکمی سفید رنگ با خال‌های مشکی است. پوزه محدب یا اندکی محدب است. ۲ پولک در پشت پولک‌های بین بینی قرار گرفته است. فاصله میان دو چشم بیش‌تر از فاصله میان گوشه دهان تا چشم است. ۵ تا ۷ پولک اطراف چشم را محاط کرده‌اند. ۸ تا ۹ پولک در فاصله میان دو چشم قرار گرفته‌اند. پولک‌های سطح پشتی ۴۱ تا ۴۲ عدد، پولک‌های سطح شکمی ۱۶۱ تا ۱۸۱ عدد و پولک‌های زیر دم ۳۰ تا ۴۳ عدد هستند. طول کل ۶۵ و طول دم ۷ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، افغانستان و ترکمنستان.

**زادآوری:** این گونه زنده‌زاست اما اطلاعاتی در مورد تولید مثل این مار موجود نیست.

**عادات و رفتار:** این مار شب فعال است. برای کشتن طعمه به دور آن پیچیده و این کار را تا زمانی که قلب و تنفس آن بایستد ادامه می‌دهد.

**Exterior characteristics:** Body light olive, dorsally with large brown spots, laterally with smaller spots with black margins; venter white with black spots. Snout convex or semi-convex; 2 scales behind internasals; distance across head between eyes longer than distance from angle of mouth to posterior edge of eye; 5 to 7 scales between eyes; 8 or 9 scales around eye; dorsal scales in 41 to 42 rows; ventrals 161 to 181; subcaudals 30 to 43. Total length 65 cm, tail 7 cm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan and Turkmenistan.

**Reproduction:** It's viviparous but there is no reported data available.

**Behavior:** It is nocturnal. It coils its muscular body around its victim and tightens its grip until the animal can no longer breathe or circulate blood.



## کورمار

*Eryx jaculus* (Linnaeus, 1758)

Common Sand Boa

نام‌های علمی مترادف:

*Anguis jaculus* Linnaeus, 1758*Eryx cerastes* Daudin, 1803*Eryx jaculus* Duméril & Bibron, 1844

**ویژگی‌های ظاهری:** سطح پشتی بدن به رنگ‌های روشن یا تیره خاکستری، صورتی یا قهوه‌ای با خال‌های تیره‌تر ممتد یا منقطع، همراه با خال‌های کوچک یک در میان دیده می‌شود. یک خط تیره بین قسمت خلفی چشم تا انتهای گوشه دهان وجود دارد. سطح زیرین شکم به رنگ‌های سفید یا زرد یکنواخت یا با خال‌های کوچک تیره رنگ است. پولک متال دارای شیار است. چشم‌ها در دو سمت سر و یا اندکی رو به سمت بالای سر قرار گرفته و ۵ تا ۹ پولک با هم فاصله دارند. انتهای دم کند است و یک پولک گرد دارد. زواید لگنی کوچک و غیر مشخصند. ۴۳ تا ۵۰ پولک در قسمت میانی بدن قابل شمارش است. دومین پولک لب بالا بلندتر از سومین پولک است. معمولاً دو پولک بزرگ در عقب پولک‌های بین بینی قرار گرفته است. ممکن است پولک سومی نیز در میان این دو پولک به چشم بخورد که البته به پولک‌های بین بینی متصل نیست. طول کل ۹۰ و طول دم ۸ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، مراکش، الجزیره، تونس، لیبی، مصر، فلسطین، سوریه، عراق، اردن، عربستان، ترکیه، بلغارستان، رومانی، آلبانی، یونان، روسیه، ارمنستان، گرجستان و آذربایجان.  
**زادآوری:** زنده‌زا بوده و معمولاً ۸ تا ۱۲ نوزاد در فصل تابستان به دنیا می‌آورد.

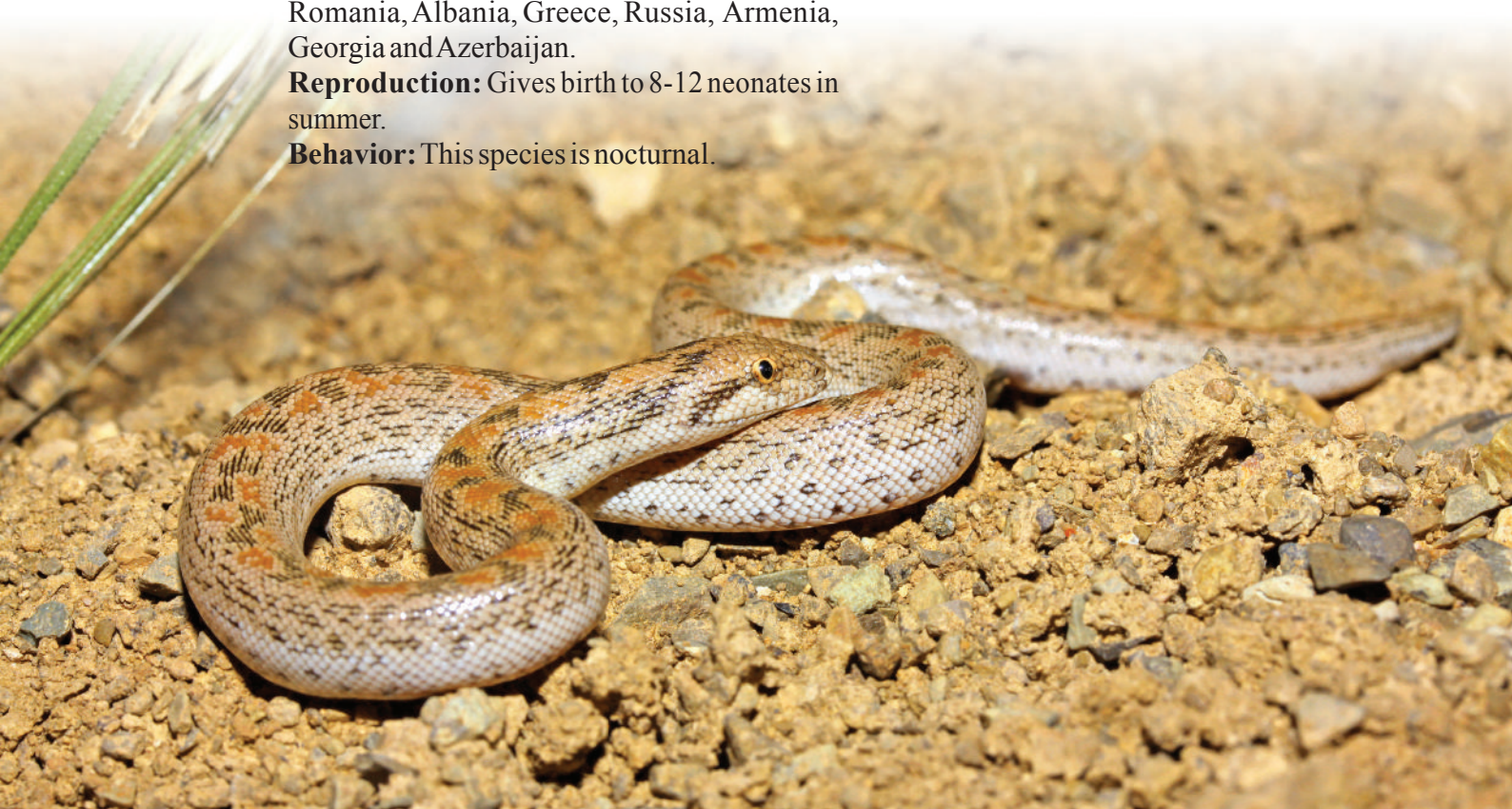
**عادات و رفتار:** این مار شب فعال است. برای کشتن طعمه به دور آن پیچیده و این کار را تا زمانی که قلب آن بایستد ادامه می‌دهد.

**Exterior characteristics:** Body light or dark grey, pink or brown with darker solid or light-centered spots alternating with smaller spots; a dark stripe from eye to corner of mouth; venter uniform white or yellow, or marked with small dark spots. Mental groove present; 5 to 9 scales between eyes; eyes directed laterally or dorsolaterally; tail blunt, ending in a blunt, rounded scale; pelvic spurs usually very small, inconspicuous; midbody scale rows usually 43 to 50; 2nd upper labial usually higher than 3rd; usually 2 large scales behind internasals, a third large median shield may be inserted between the other two but does not contact internasals. Total length 90 cm, tail 8 cm.

**Global distribution:** Iran, Morocco, Algeria, Tunisia, Libya, Egypt, Palestine, Syria, Iraq, Jordan, Saudi Arabia, Turkey, Bulgaria, Romania, Albania, Greece, Russia, Armenia, Georgia and Azerbaijan.

**Reproduction:** Gives birth to 8-12 neonates in summer.

**Behavior:** This species is nocturnal.





## بوآی شنی خوزستان، کورمار خوزستانی *Eryx jayakari* Boulenger, 1888

### Arabian Sand Boa

نام‌های علمی مترادف:

*Eryx jayakari* Boulenger, 1888

*Eryx fodiens* Annandale, 1913

*Pseudogonylophis jayakari*: Tokar, 1989

*Eryx (Pseudogonylophis) jayakari*:

Rastegar-pouyani *et al.*, 2008



**Exterior characteristics:** Body brownish grey to black with irregular dark orange or red spots; venter pale yellow or white. Mental groove present; small eyes on upper surface of head; distance across head between eyes much shorter than distance from angle of mouth to posterior edge of eye; 4 to 5 scales between eyes; 9 or 10 scales around eye; 11 upper labials; dorsal scale rows 37 to 51; ventrals 158 to 184; subcaudals 16 to 24; tail sharply pointed, tip with down-turned, claw-like conical scale. Total length 57 cm, tail 3 cm.

**Global distribution:** Iran, Saudi Arabia, Oman, Kuwait and United Arab Emirates.

**Reproduction:** Lays up to 7 eggs.

**Behavior:** This animal is nocturnal. The tapering head and smooth scales allow it to burrow through the soft sand without needing to surface. The positioning of the eyes on the uppermost part of the head allows this species to watch for prey on the surface while the rest of body remains submerged.



**ویژگی‌های ظاهری:** بدن به رنگ خاکستری متمایل به قهوه ای تیره تا مشکی با خال‌های نامنظم نارنجی یا قرمز تیره دیده می‌شود. سطح شکمی زرد روشن یا سفید است. پولک متال دارای شیار است. چشم‌ها کوچکند و در سطح فوقانی سر قرار گرفته‌اند. ۵ یا ۶ پولک در فاصله میان چشم‌ها دیده می‌شود. فاصله میان دو چشم از فاصله میان گوشه دهان تا چشم بسیار کوتاه‌تر است. ۹ تا ۱۰ پولک هر چشم را محاط کرده است. ۱۱ پولک لب بالا دارد. پولک‌های سطح پشتی ۳۷ تا ۵۱ عدد، پولک‌های سطح شکمی ۱۵۸ تا ۱۸۴ عدد و پولک‌های زیر دم ۱۶ تا ۲۴ عدد هستند. دم مار مخروطی، نوک تیز و با انتهای قلاب شکل است. طول کل ۵۷ و طول دم ۳ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** عربستان، ایران، عمان، کویت و امارت متحده عربی.

**زادآوری:** این مار تخم‌گذار است و در هر بار تا ۷ تخم می‌گذارد.  
**عادات و رفتار:** این مار شب فعال است. سرپهن و پولک‌های صاف بدن این مار به او این امکان را می‌دهد تا در زیر ماسه‌های نرم نخب بزند. موقعیت چشم‌ها بر روی سر به او این امکان را می‌دهد تا در زمانی که تمام بدنش زیر ماسه‌هاست سر خود را بیرون بیاورد و منتظر طعمه بماند.



## کورمار بلوچستانی

*Eryx johnii* (Russell, 1801)  
Brown Sand Boa, Indian Sand Boa

نام‌های علمی مترادف:

*Boa Johnii* Russell, 1801*Clothonia Johnii*: Gray, 1842*Eryx Johnii*: Duméril & Bibron, 1844*Eryx (Eryx) Johnii*: Rastegar-pouyani *et al.*, 2008

**Exterior characteristics:** Body sand color, grey, pinkish or uniform pale brown or with more or less distinct dark brownish black transverse stripes, better defined stripes on tail; ventrally, brown with small black spots. Mental groove present; 6 to 9 scales between eyes; 10 or 11 scales around eye; 9 to 12 upper labials; 13 to 18 lower labials; dorsal scale smooth anteriorly and keeled posteriorly, in 51 to 67 rows; ventrals 190 to 213; subcaudals 20 to 34; tail short and blunt with the same width of head. Total length 90 cm, tail 6 cm.

**Global distribution:** Iran, Afghanistan, Pakistan and India.

**Reproduction:** Gives birth to 5 to 10 live young.

**Behavior:** This snake is a nocturnal species and spends most of its time underground.



**ویژگی‌های ظاهری:** رنگ سطح پشتی بدن شنی، خاکستری، قهوه‌ای روشن متمایل به صورتی یکنواخت و یا دارای خطوط عرضی کم و بیش مشخص به رنگ قهوه‌ای تیره متمایل به مشکی است که در قسمت دم خطوط واضح‌تر و از هم مجزا دیده می‌شوند. سطح شکمی به رنگ قهوه‌ای با خال‌های ریز مشکی رنگ است. پولک متال شیار دار است. ۶ تا ۹ پولک در فاصله میان دو چشم قرار گرفته و هر چشم توسط ۱۰ تا ۱۱ پولک محاط شده است. لب بالا ۹ تا ۱۲ پولک و لب پایین ۱۳ تا ۱۸ پولک دارد. پولک‌های سطح پشتی در قسمت جلویی بدن صاف و در قسمت انتهایی تیغه دارند. پولک‌های سطح پشتی ۵۱ تا ۶۷ عدد، پولک‌های سطح شکمی ۱۹۰ تا ۲۱۳ عدد و پولک‌های زیر دم ۲۰ تا ۳۴ عدد هستند. دم کوتاه است و انتهای آن گرد است. پهنای سر و دم هم اندازه است. طول کل ۹۰ و طول دم ۶ سانتی متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، افغانستان، پاکستان و هند.

**زادآوری:** این مار زنده‌زا است و ۵ تا ۱۰ بچه به دنیا می‌آورد.

**عادات و رفتار:** شب گرد است و بیشتر وقت خود را در زیر زمین سپری می‌کند.





## بو آبی شنی کوتوله، کورمار سلیمانی

*Eryx miliaris* (Pallas, 1773)

### Dwarf Sand Boa

نام‌های علمی مترادف:

*Anguis miliaris* Pallas, 1773

*Eryx rickmersi* Werner, 1930

*Eryx miliaris*: Engelmann *et al.*, 1993

*Eryx (Eryx) miliaris*: Rastegar-pouyani *et al.*, 2008



**ویژگی‌های ظاهری:** رنگ بدن قهوه‌ای و به همراه خال‌های قهوه‌ای با حاشیه روشن است. در بعضی از نمونه‌ها، خال‌ها به طور زیگ‌زاگ و منظم و در برخی دیگر خال‌ها نامنظم و درهم‌اند. سطح جانبی روشن بوده و حاشیه بعضی از پولک‌های آن قهوه‌ای تیره یا مشکی است. چشم‌ها به سمت بالای سر متمایل بوده و ۶ تا ۹ پولک بین آن‌ها قرار دارد. ۴ پولک در عقب پولک بین بینی دیده می‌شود. فاصله میان دو چشم از فاصله میان گوشه دهان تا چشم بسیار کوتاه تر است. هر چشم توسط ۱۰ تا ۱۴ پولک محاط شده است. لب بالا دارای ۱۰ تا ۱۴ پولک است که سه پولک اول از بقیه بزرگ ترند. دومین پولک لب بالا معمولاً بلندتر از سومین پولک است. پولک‌های سطح پشتی صاف یا اندکی تیغه دارند. پولک‌های سطح پشتی ۴۵ تا ۵۱ عدد، پولک‌های سطح شکمی ۱۷۴ تا ۲۰۲ عدد و پولک‌های زیر دم ۲۱ تا ۳۲ عدد هستند. طول کل ۶۵ و طول دم ۶ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** روسیه، قزاقستان، ایران، افغانستان، ترکمنستان، ازبکستان، چین و مغولستان.

**زادآوری:** این مار زنده‌زاست و تا ۱۰ نوزاد در تابستان به دنیا می‌آورد.

**عادات و رفتار:** این جانور شب فعال است. پس از گرفتن طعمه دور بدن قربانی پیچیده و زمانی که تنفس و ضربان قلب او متوقف می‌شود، شروع به بلعیدن آن می‌کند.

**Exterior characteristics:** Body brown with brown spots with pale margins; in some samples uniform spots form zigzag pattern, in others spots are irregular and variably colored; laterally, body pale, some lateral scales with dark brown or black margins. Eyes directed dorsolaterally; 4 scales behind internasals; distance across head between eyes shorter than distance from angle of mouth to posterior edge of eye; 6 to 9 scales between eyes; 10 to 14 scales around eye; 10 to 14 upper labials, first three larger; 2nd upper labial usually higher than 3rd; dorsal scale smooth or slightly keeled, in 45 to 51 rows; ventrals 174 to 202; subcaudals 21 to 32. Total length 65 cm, tail 6 cm.

**Global distribution:** Russia, Kazakhstan, Iran, Afghanistan, Turkmenistan, Uzbekistan, China and Mongolia.

**Reproduction:** Gives birth to up to 10 neonates in summer.

**Behavior:** This animal is nocturnal.



## کورمار تاتاری *Eryx tataricus* (Lichtenstein, 1823) Tatar Sand Boa

نام‌های علمی مترادف:

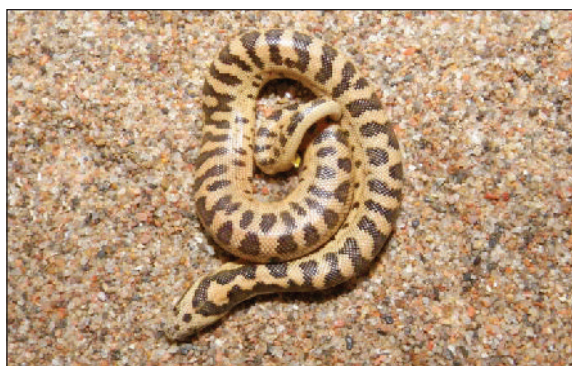
*Boa tatarica* Lichtenstein, 1823

*Eryx tataricus*:

Mediarmid, Campbell & Touré, 1999

*Eryx (Eryx) tataricus*:

Rastegar-pouyani *et al.*, 2008



**ویژگی‌های ظاهری:** بدن به رنگ قهوه‌ای کم‌رنگ و در سطوح جانبی به رنگ روشن متمایل به سفید است. در قسمت پشتی حدود ۵۰ خال قهوه‌ای تیره عرضی نامنظم و در سطح جانبی خال و خطوط تیره رنگ دیده می‌شود. سطح شکمی سفید یک دست است. چشم‌ها در دو طرف بدن و یا اندکی به سمت بالای سر قرار دارند. ۴ تا ۸ پولک به صورت ردیفی نامنظم در فاصله دو چشم دیده می‌شود. هر چشم توسط ۷ تا ۱۲ پولک محاط شده است. دومین پولک لب بالا از سومین پولک کوتاه‌تر است. پولک‌های سطح پشتی در قسمت جلویی بدن صاف و در قسمت انتهایی دم تیغه دارند. پولک‌های سطح پشتی ۴۳ تا ۵۹ عدد، پولک‌های سطح شکمی ۱۶۹ تا ۲۱۳ عدد و پولک‌های زیر دم ۲۰ تا ۴۵ عدد هستند. طول کل ۷۲ و طول دم ۶ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ترکمنستان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، ازبکستان، ایران، افغانستان، پاکستان، چین و مغولستان.

**زادآوری:** این گونه زنده‌زا بوده و ۱۱ تا ۱۲ نوزاد به دنیا می‌آورد.  
**عادات و رفتار:** این مار از لانه‌ی جوندگان به منظور پناه گرفتن و مخفی شدن بهره می‌جوید.

**Exterior characteristics:** Body light brown, sides of body light to whitish with dark spots and strips; about 50 dark brown spots on back in irregular arrangement; ventral uniform white. Eyes directed laterally or dorsolateral; 4 to 8 scales in irregular row between eyes; 7 to 12 scales around eye; dorsal scale smooth anteriorly and keeled posteriorly, in 43 to 59 rows; ventrals 169 to 213; subcaudals 20 to 45; 2nd upper labial usually lower than 3rd; 2 or 3 large scales behind internasals. Total length 72 cm, tail 6 cm.  
**Global distribution:** Afghanistan, Pakistan, Iran, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Uzbekistan, China and Mongolia.  
**Reproduction:** This snake is viviparous and gives birth to 11-12 neonates.  
**Behavior:** It is known to utilize the burrows of rodents for hiding.



## مار آلوسر

*Boiga melanocephala*

(Annandale, 1904)

## Indian Gamma Snake

نام‌های علمی مترادف:

*Boiga trigonata melanocephala*

Annandale, 1904

*Boiga trigonatum melanocephala*:Rastegar-pouyani *et al.*, 2008*Boiga melanocephala*: Khan, 2002

**Exterior characteristics:** Its coloration is similar to saw-scale viper; top of the head black; dorsal surface color grey, olive-yellow or brick-brown with interconnected dark-edged, zigzag shape white spots on sides; venter white, without lateral dark spots. Loreal shield present; rostral width more than height and visible from top view; frontal height less than parietal and more than distance between frontal to rostral; one preocular and 2 postocular; temporal 2+2 or 3+3; supralabials 8 or 9 (3rd, 4th and 5th touches eyes); infralabials 10 or 11; dorsals smooth in 21 rows; ventrals 206 to 256; subcaudals 75 to 96; Anal divided; pupil vertical. Total length 105 cm; tail 16 cm.

**Global distribution:** Iran, Nepal, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Sri Lanka, and Tajikistan.

**Reproduction:** Lays 3 to 11 eggs in summer.

**Behavior:** It is nocturnal and primarily arboreal. In the day it hides in dark places like dense bushes, caves, under stones.



**ویژگی‌های ظاهری:** نقوش و رنگ بدن این مار شبیه به مار جعفری است. ناحیه پشت سر مشکی و سطح پشتی بدن به رنگ خاکستری، زرد متمایل به زیتونی یا قهوه‌ای متمایل به قرمز آجری به همراه خال‌های سفید با حاشیه تیره رنگ است. خال‌های سفید به هم پیوسته با آرایش زیگ زاگ در دو طرف بدن دیده می‌شود. سطح شکمی سفید و بدون خال‌های تیره رنگ جانبی است. یک پولک گونه‌ای دارد. پهنای پولک رسترال بیش تر از ارتفاع آن بوده و از بالای سر دیده می‌شود. طول پولک پیشانی بلندتر از فاصله آن تا پولک رسترال و کوتاه تر از پولک آهیانه است. دارای یک پولک جلو چشمی و دو پولک عقب چشمیست. پولک‌های گیجگاهی ۲+۲ یا ۳+۳ عدد هستند. لب بالا دارای ۸ یا ۹ پولک (سومین، چهارمین و پنجمین متصل به چشم) و لب پائین دارای ۱۰ یا ۱۱ پولک است. پولک‌های پشتی صاف و در ۲۱ ردیفند. پولک‌های سطح شکمی ۲۲۲ تا ۲۳۸ و سطح زیرین دم ۷۴ تا ۹۴ عدد بوده و پولک مخرجی منفرد است. مردمک چشم این مار عمودی است. طول کل ۱۰۵ و طول دم ۱۶ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** ایران، سریلانکا، پاکستان، نپال، بنگلادش، افغانستان، ترکمنستان، ازبکستان و تاجیکستان.

**زادآوری:** ۳ تا ۱۱ تخم در فصل تابستان می‌گذارد.

**عادات و رفتار:** این گونه شب فعال است. این حیوان گاهی روی درخت دیده می‌شود. در طول روز در مکان‌های تاریک مانند بوته‌های متراکم، حفره‌ها و زیر سنگ‌ها مخفی می‌شود.

## گرگ مار

*Coronella austriaca* Laurenti, 1768

## Smooth Snake

نام‌های علمی مترادف:

*Coronella austriaca* Laurenti, 1768*Coluber austriacus*: Gmelin, 1789*Natrix coronella*: Schrank, 1798

**ویژگی‌های ظاهری:** بدن به رنگ قهوه‌ای متمایل به زرد، خاکستری روشن یا قهوه‌ای متمایل به صورتی با خال‌های قهوه‌ای تیره یا مشکی رنگ است. دو خال قهوه‌ای تیره در ناحیه گردن وجود دارد که معمولاً به یک خال بزرگ تیره رنگ در ناحیه پشت سر متصل می‌شوند. دارای دو خط تیره در دو طرف ناحیه بینی است که به طرف چشم و گوشه دهان کشیده شده‌اند. سطح شکمی به رنگ خاکستری، قهوه‌ای روشن، قهوه‌ای متمایل به نارنجی یا صورتی و غالباً همراه لکه‌های تیره یا خال‌های کوچک سفید و مشکی است. پهنا و ارتفاع پولک رسترال برابر است و از نمای بالای سر دیده می‌شود. طول پولک پیشانی تقریباً برابر با فاصله آن تا نوک پوزه و کوتاه‌تر از پولک آهیانه است. پهناي پولک گونه‌ای کمتر از طول آن است. پولک‌های گیجگاهی معمولاً ۲+۲ عدد (به ندرت ۱+۲ عدد) بوده و فاقد پولک زیر چشمی است. لب بالا ۷ پولک (سومین و چهارمین پولک متصل به چشم) و لب پایین ۷ یا ۸ پولک دارد. یک پولک جلو چشمی و دو پولک عقب چشمی دارد. پولک‌های سطح پشتی ۱۹ عدد و صافند. پولک‌های سطح شکمی ۱۶۸ تا ۱۸۳ عدد و سطح زیرین دم ۴۴ تا ۴۷ عدد بوده و در دو ردیف آرایش یافته‌اند. پولک مخرجی منقسم است. طول کل ۴۴ و طول دم ۷ سانتی‌متر است.

**پراکنش جهانی:** اروپا، ایران، ترکیه، روسیه، ارمنستان، گرجستان، آذربایجان و قزاقستان.

**زادآوری:** این مار تخم گذار است.

**عادات و رفتار:** این مار پنهان کار، خجالتی است. روزگرد بوده ولی از هوای خیلی گرم پرهیز می‌کند. معمولاً روزهای گرم و ابری و یا لحظه طلوع و غروب خورشید را ترجیح می‌دهد.

**Exterior characteristics:** Body brownish yellow, light grey or pinkish brown with dark brown or black spots; 2 dark brown blotches on neck region usually connected to a large dark spot behind the head; two dark stripes on each side of head extending from nasal area to eye and corner of mouth; venter grey, light grey, orange or pinkish brown, often with dark spots or small black and white spots. Loreal width less than height; rostral width same as height and visible from top view; frontal height less than parietal and almost same as distance between frontal to rostral; one (rarely 2) preocular and 2 postocular; temporal 2+2 (rarely 1+2); supralabials 7 (3rd and 4th touches eyes); infralabials 7 or 8; dorsals smooth in 19 rows; ventrals 168 to 183; subcaudals 44 to 47, in two rows; Anal divided; subocular absent. Total length 44 cm; tail 7 cm.

**Global distribution:** Europe, Iran, Turkey, Russia, Armenia, Georgia, Azerbaijan and Kazakhstan.

**Reproduction:** This snake is oviparous.

**Behavior:** This is a secretive snake. It is diurnal but avoids the too much heat. It usually prefers the warm and cloudy days or the dusk time.



